

Przystanek matura

Zadania i ćwiczenia ułatwiające przygotowanie się do egzaminu maturalnego z języka polskiego

Literatura: Henryk Sienkiewicz „Potop” (fragmenty)

Fragment 1

Kmicic coraz był bledszy i resztkami sił trzymał na wodzy wybuch szaleństwa; ale książę [...], nie zważając na słuchacza, tak dalej mówił:

– Jest, panie kawalerze, zwyczaj w tym kraju, iż gdy kto kona, to mu krewni w ostatniej chwili poduszkę spod głowy wyszarpują, ażeby się zaś dłużej nie męczył. Ja i książę wojewoda wileński postanowiliśmy tę właśnie przysługę oddać Rzeczypospolitej. Ale że siła drapieżników czyha na spadek i wszystkiego zagarnąć nie zdołamy, przeto chcemy, aby choć część, i to nie lada jaka, dla nas przypadła. Jako krewni, mamy do tego prawo. Jeśli zaś nie przemówiłem ci tym porównaniem do głowy i nie zdołałem w sedno trafić, tedy powiem inaczej. Rzeczpospolita to postaw czerwonego sukna, za które ciągną Szwedzi, Chmielnicki, Hiperborejczycy, Tatarzy, elektor i kto żyw naokoło. A my z księciem wojewodą wileńskim powiedzieliśmy sobie, że z tego sukna musi się i nam tyle zostać w ręku, aby na płaszcz wystarczyło; dlatego nie tylko nie przeszkadzamy ciągnąć, ale i sami ciągniemy. Niechaj Chmielnicki przy Ukrainie się ostaje, niech Szwedzi z Brandenburczykiem o Prusy i wielkopolskie kraje się rozprawiają, niech Małopolskę bierze Rakoczy czy kto bliższy. Litwa musi być dla księcia Janusza, a z jego córką – dla mnie!

Fragment 2

– Wracam do materii – mówił Zagłoba. – Owóż, repeto¹, należałby mi się wypoczynek, ale że ojczyzna w paroksyzmie², że nieprzyjaciel depce naszą ziemię, przeto tu jest, mości panowie, aby razem z wami oponować się hostibus³ w imię tej matki, która nas wszystkich wykarmiła. Kto przy niej dziś nie stanie, kto jej na ratunek nie pobieży, ten nie syn, ale pasierb, ten niegodzien jej miłości. Ja stary, idę, niech się dzieje wola boża, a jeśli zginąć przyjdzie, tedy ostatnim tchem będę wołał: „Na Szweda! panowie bracia! Na Szweda!...”. Poprzysięgnijmy sobie, że nie prędzej popuścimy szable z dłoni, aż ich z ojczyzny wyżeniam!...

1 Repeto – powtarzam.

2 Paroksyzm – nagłe wystąpienie lub zaostrzenie się objawów chorobowych.

3 Hostibus – wrogom.

Zadanie 1

Dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Akcja „Potopu” Henryka Sienkiewicza rozgrywa się w

- A. XV wieku.
- B. XVII wieku.
- C. XIX wieku.

Zadanie 2

Odnosząc się do treści powieści uzasadnij jej tytuł w dwóch znaczeniach.

A. Znaczenie dosłowne

.....

B. Znaczenie metaforyczne

.....

Zadanie 3

Przyporządkuj podane nazwiska

Janusz Radziwiłł, Augustyn Kordecki, Onufry Zagłoba, Krzysztof Opaliński, Michał Wołodyjowski, Hieronim Radziejowski, Andrzej Kmicic, Bogusław Radziwiłł

A. Patrioci

.....

B. Zdrajcy

.....

Zadanie 4

Podaj dwa podobieństwa i dwie różnice występujące w biografiach Jacka Soplicy i Andrzeja Kmicica.

A. Podobieństwa

.....

B. Różnice

.....

Zadanie 5

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń odnoszących się do fragmentu 1. „Potopu” Henryka Sienkiewicza. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

A. Wyszarpywanie poduszki spod głowy konającego jest metaforą patriotycznej postawy tych, którzy chcą sprzeciwić się szwedzkim najeźdźcom.

B. Rozdzieranie czerwonego sukna to metafora dążeń magnatów oraz zewnętrznych wrogów, którzy chcą wykorzystać sytuację Rzeczypospolitej dla własnych korzyści.

Zadanie 6

Na podstawie fragmentu 1. w wypowiedzi Janusza Radziwiłła dominują argumenty 1-3, które mają charakter A-B.

- 1. logiczne.
- 2. rzeczowe.
- 3. emocjonalne.
- A. perswazji.
- B. manipulacji.

Zadanie 7

Wykaż, że we fragmencie 2. „Potopu” Henryka Sienkiewicza Zagłoba posługuje się co najmniej jednym argumentem odwołującym się do emocji.

.....

Zadanie 8

Z zacytowanego fragmentu 2. „Potopu” do podanych środków retorycznych dopisz ich nazwy.

A. Środek retoryczny: ‘panowie bracia’
nazwa

.....

B. Środek retoryczny: ‘to nie syn, ale pasierb’
nazwa

.....

C. Środek stylistyczny: ‘repeto’
nazwa

.....

Zadanie 9

Na podstawie fragmentu 2. zacytuj słowa będące alegorią ojczyzny jako matki.

.....

Zadanie 10

Jaki rodzaj stylizacji występuje w podanych fragmentach powieści? Jaką pełni funkcję?

A. Rodzaj stylizacji

.....

B. Funkcja

.....

ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1

B

Zadanie 2

- A. Dosłowne znaczenie tytułu: najazd Szwedów na Polskę w 1655 roku był bardzo wyniszczający dla kraju, ponieważ wróg dewastował wszystko, co napotkał na swojej drodze.
B. Metaforyczne znaczenie tytułu: potop jako kara za grzechy samowolnej szlachty, ale dzięki Opatrzności Polacy wychodzą z tej próby oczyszczeni i wzmocnieni.

Zadanie 3

- A. Patrioci: Augustyn Kordecki, Onufry Zagłoba, Michał Wołodyjowski, Andrzej Kmicic.
B. Zdraycy: Janusz Radziwiłł, Krzysztof Opaliński, Hieronim Radziejowski, Bogusław Radziwiłł.

Zadanie 4

- A. Podobieństwa: obydwaj wywodzili się ze szlachty; przechodzą przemianę wewnętrzną i poświęcają swoje życie, walcząc za ojczyznę.
B. Różnice: miłość Jacka Soplicy do Ewy Horeszkówny w pewien sposób zniszczyła mu życie, ponieważ doprowadziła go do zabójstwa ojca dziewczyny; miłość do Oleńki Billewiczówny dała Kmicicowi siłę do moralnego odrodzenia; rehabilitacja Jacka Soplicy ma miejsce po jego śmierci, zaś w przypadku Andrzeja Kmicica dokonuje się za jego życia.

Zadanie 5

F P

Zadanie 6

3 B

Zadanie 7

Zagłoba podkreśla, że ojczyznę należy kochać, a ten, kto nie będzie walczył w jej obronie nie zasługuje na jej miłość.

Zadanie 8

- A. Apostrofa.
B. Antyteza.
C. Makaronizm.

Zadanie 9

[...], „w imię tej matki, która nas wszystkich wykarmiła”

Zadanie 10

- A. Archaizacja.
B. Aby oddać koloryt epoki i zwiększyć realizm przedstawianych zdarzeń.